

ОРГАН АЛИАНСЕ ЖЕНСКИХ ПОКРЕТА У КРАЉЕВИНИ С. Х. С.

Број поштанског чековног рачуна 53.191
Администрација: Кнез Михајлова 46/1

Уредница:
АЛОЈЗИЈА ШТЕБИ
ДАРИКА СТОЈАНОВИЋ

Београд, 1 и 15 јуна 1929.
БРОЈ 11 и 12 — ГОДИНА Х.

Власник: А. Ж. П.
МИЛИЦА ДЕЈИЋ

Издање 1 и 15 у месцу — Годиница припада
48 дан. За иностранство 60 дан. Примерак 2 гривара

Избори у Енглеској

30 маја била је једна огромна вилка у покрету: 25 милиона енглеских бирача морало је дати пресудну реч за будући смер у развојку не само огромног британског царства него, може се без претривања тврдити, за цело човечанство. Енглеска и Сједињене Државе Северне Америке су оне велике силе — којима ће се сигурно у недалеку будућности придржати и Русија — које одређују ток светског економског живота и тиме целокупној старој делатности човечанства.

Изборни резултат у Енглеској значи једно велико изненађење, јер нико није очекивао да ће радничка партија однети онакву сјајну победу, она партија, која је имала г. 1900. тек два представника у парламенту, а данас — 289. Вођа радничке партије, Макдоналд, који је прет пет година већ једно кратко време водио политику британске империје, опет је позван да оправда народно поверење, које му је дао огромно вароши и сена. Да ће бити основна миља Енглеске политике тежила ка отварању новог мира у Европи, то је ван сваке дискусије, јер је он више препатио за идеју мира и више се борио за њу, него нико између живих Енглеца. Ондах после избора он је казао: „Политика радничке партије је да тежи ка сурјадни европских држава. Ни у ком случају не сме Енглеска фаворизирати кога између европских држава или чак изгравити једну према другој. Појребна је једино оштра воља доба да се могу решити проблеми, који се оснивају или на сиротњи, или на неједнојеру, или на иштински обједињеним школама. Успеси се могу постићи само неједнобним споразумевањем и договором.“

Како благо дејствују оне јасне, просте речи које одају поштеност државника и човека без патетичног идеализма. Такав човек неће намерно замршавати проблеме ка што то чине политичари и дипломати од заната, да тако себи опипљиво живот, него ће ићи право, без прикритих мисли на посао да спасе чо-

вечанство. Судбина енглеског народа је у добрим рукама. Да ли ће Макдоналд постићи све што замислио, то је друго питање. Негова партија није била апсолутно већина, него је изашла само ка најчања по броју мандата из изборне кампање. Негова политика мораће бити компромисна, али тиме није речено да неће моћи бити посе неколко година сасвим независна. Важне чињенице су показале ови избори: радничка партија је продрла приликом веома дубоко у селачко становништво и једини досадашњи комунистички посланик је овога пута пропао. Енглеско становништво је дакле 30 маја јасно изрекло да неће више трпети спору политику конзерватива, а да неће ни муњевите промене комуниста.

За Балдини је трагично да је као на оној реформи, које је спровео против толиког противништва, на проширеном праву гласа за жене. Балдини је године 1918 до женама од 30 година право гласа, и за последњег свог владања је жене потпуно изједначио са мушкарцима, узев је међу бираче и двадесетдогодишње. Балдини је направио погрешан рачун, јер је мислио да ће огромни број нових гласача бити за негову партију. Толико именована реформа да бирају „флапери“ донела је победу радничке партије и сломила она реформа за Макдоналдом стоји енглеска омалдана.

Сви извештаји о изборима кажу да је женска омалдана у огромном броју ишла на биралшта и тиме је сјајно оповргла тврђење, да нема друге бриге него спорт и плес. Енглеске девојке је жене схватиле су веома озбиљно своје право и даље су поверле — тиме је радничка партија унапред рачунала — Макдоналду, који даје највећу гаранцију да неће ићи развитак ни темпом лука, ни темпом слепог рушења, него умереним, сигурним корацима, ка што треба да иде онај, који ће бити вођа на путевима који воде из хаотичне садашњости.

Београд.

Штеби Алојзија.

Неколколико мисли о заштити матере и деце

Други мајски број „Женскога Покрета“, посвећен материнском делу, био је богат и значајан. Уводно гледање да држава мора своје богатство и своју моћ мерити „по броју здраве, веселе и добре деце“ показује дубоко разумевање и државе и човека, као и њиховог међусобног односа. Исто тако је дубоко захватила уредница у своме матичном чланку, позивајући на најоштрију заштиту материнства, као извору новог живота. Заштита матере и деце је данас већ предмет међународног законодавства, и важан део социјалног осигурања и код нас. Али, оно што се до сада створило само је почетак, капањина, а потребна је моћан извор. Неколико то изгледа врло много — жаким је новача, које матерна исплаћује наше социјално осигурање. А на дру-

гој страни имамо целу модерну женску струју, која се хтела да се, због равноправности, баремне заштите материнства. Себичност и једностраност су слаби саветодавци.

Ипак је истина у извесном смислу: да је заштита матере и деце као један посебан део социјалног законодавства, ипак нека самонапрема, него старина послов, само једна прста принудног исхода из невоље. Природан заштитник матере — не жене — и деце може бити само муж, отац, хранитељ породице. Никада не може ни најбоље социјално осигурање и заштита надокнадити матери и детету оно, што би им морала дати очински љубав и брига. (Представљајмо наравно схватање „досадашњих идеала о породици као тежишту друштвеног уређења“).

Само ако муж у савјатним приликама није способан да у гнујер мери врши своју дужност у погледу заштите породице, мора друштво прикочити у помоћ. Ако пак хоћемо да постигнемо пуну друштвено заштиту деце и матере, како то са правом захтева други мајски број „Женскога Покрета“, морамо тежити за такве друштвене и културне прилике, које ће друштву дати све услове за његов опстанак и здрав развистак. Али, данас су ти услови готово поткопани и материјално и морално.

16 маја т. г. у Трбовљанским рудницама је смртно повреним рулар Фрасиј Грешин; при преносу угља, у сависном рудару, нашла му је глава између компресне пене и воза и измрзавана. У његовом јелу су нашла затворени коврат за жене — било је баш дан плаћања — и на њој је била ознамена зарада: — дин 40,09! Човек је био ожешен и поред себе је морао издржавати жену и троје деце. Тај радник није радио само силно тежак и у опште веома користан рад, већ је у свакоме моменту пу златано и свој живот и најосетљивије стварно је постао жртва тежког рударског немача. А за тај свој рад је добио плату, од које му је по разумно одбитку остало плаћајућег дана — дин 40!

Како може радник под таквим околностима да буде заштитник своје породице, како да обезбеди здрав стан, довољну храну, потребно одело и рубље а нарочито за мајку потребан одмор? Како да се радник побрине за најосетљивији удобан живот своје породице, без којег је добро васпитање и свака култура немогућа, и без којег је жена-мајка убога товарница и свој живот горе, јер се животња може бар нојко одмарати, а мати-радица нема одмора.

Истина је, додуше, да нису све врсте радника тако рава награђени, као што показује горњи пример, али је ипак сигурно, да радничке плате у претеклој већини не достижу ону висину код нас, која би била довољна за издржавање породице на одговарајућем културном нивоу. Социјално осигурање матере не мења у суштини то стварно стање.

Одеће ниске плате приморавује и жене-мајке да заруђују, и оне су на тај начин двоукратно оптерећене и изложене свим могућим неприликама и опасностима; прави породични човек је онемогућен, деца су оставањена самима или припуцају на бригу туђих људи. Сва заштита матере и деце је на тај начин само слаби лек за дубоку рану.

Желимо ли успешно и свестрано заштити мајке и делу, морамо тежити да створимо такве прилике, у којима ће се мати моћи вратити породици, а отац моћи бити потпуно заштитен и у могућности да својом зарадом потпуно издржава породицу. И са циља станајивости социјално плаћање је најштељиве везано са женским плаћањем, а ако жене хоће да буду дословне, оне се морају заустити за стварање добротворних социјалних прилика, за бољи и вреднији друштвени поредак. Женским покрету поверени су у томе погледу велики задаци, а било би нарочито за нашу доминирујућу највећу најања, ако би наши социјални захтеви нашла у

образованим нашим женама и у напредном Женском Покрету, свога поборника.

Ипак не смејемо прикривати да заштита матере и деце никако не би била решена само тиме, што би се повольно промениле материјалне прилике широких радничких слојева. Ту постоје још и други проблеми, који угрожавају породицу и срећу матере и деце не само у радничким већ такође и у муњим слојевима.

Ту је пре свега у питању моралне вилна мушкарца, веома осењана за породични живот, свест дужности и одговорности за срећу жене и деце као и дилних потомака, као што упозорје Гиче: „И наудљеније мораш волети“. Ако је мушкарца морало љубав, ако му је лично укључене, велико задовољство драже од породице, ако пред браком упропости своје здравље и своју моћ, ако се ода демону — алкохолу, срећа породице, душевна и телесна добробит матере и деце је као законана, већ у напред уништена.

Те моралне проблеме за заштиту деце и матере ће бити још теже решити од материјалних проблема. Друштвена атмосфера постаје све више туђа и све већи непријатељ породичном животу; досадашњи морални извори се затрпавају, велики примери све се више губе. Поврх свега тога и сама се жена све више отуђује и све више трага од материнскога позива — не само приморана приликама, већ и свесно, из личне тежње за слободним развојем своје личности и потпуног укључивања свих материјалних и душевних блага. Куда иде тај пут? Ранији срдачни породични живот се више неће повратити, а да култура не би провала, породица се мора опунати, мати и дете морају остати међусобно везани као и са оцем, бити обезбедени пред усамењеношћу, пред шибом алкохола и нагона.

Ако хоћемо далекосејну заштиту материнства, морамо хтети етичко, морално васпитање од основне школе до универзитета, односно до војничке школе, на рачунима баш и у самој војничкој служби. Сви у истини велики људи, ма кога познати, били су високих моралних особина, свесни мужев и добри оци (Вилсон, Марсик, Макдоналд, Маршал Фош, војвода Степановић — да именујемо само неколико имена из најновијега доба); неколико историча познаје врло мало. Оно је довољно јасно говорећи људи, ма кога познати, били су високих моралних особина, свесни мужев и добри оци (Вилсон, Марсик, Макдоналд, Маршал Фош, војвода Степановић — да именујемо само неколико имена из најновијега доба); неколико историча познаје врло мало.

Цело народно има највећи интерес на томе да се уништена и спречена све што руди морална капитална народа: проституција, некултурне представе биоскопа, позоришта, кабаера, некултурни списи, алкохолизам. Жене имају највише интереса да се униште отровни бунари, које морају у име најштељиве заштите материнства и деце захтевати, да се извиди тајеле морална јавна хигијена, да се младим душама осигура чист ваздух.

Има и других путева за начелно и практично извођење заштите материнства. Тако треба и пр. материнство и позив домаћине признати као пуноправан позив жене, ошестити домаћинство и васпитати рад матера као стручни рад, и осигурати му

пистоју награду, јер би то и ради мужевнога поступка било врло потребно. Исто тако би требало организирати средства за издржавање матера и деце, и материјално спријети да муж може поштити новац на заштиту и заштити деца да буду остављени бедн и оскудици. Као што српски закон забрањује да може свако издати парче земље, исто тако би требало заштитити егзистенцију породице и свима осталим својствима. Прв и најважније да може ко да се притужује разбацити на туђе жене, прогнати и на најзаконитије начин да чини да на спекулацији своју плату или зараду, а породицу остави на терет јавног или приватног доброчинства.

Љубљана. И. К.

О црквеном и грађанском браку

У Женском Клубу у Београду одржала је предавање о грађанском и црквеном браку *г-ца Милица Вајаћ, адвокат*. Предавање је било одлично посећено грађанима оца пола, и из дискусије која се после предавања развила, дало се осетити да су редовне чланице Женског Покрета у Београду у нејани за грађански брак.

Топсонја Вајаћ је у главном рекла, како следило:

Ово је у главном други пут како питање црквеног и грађанског брака живље интересује нашу јавност. Први пут је било приликом другог правничког конгреса одржаног у Љубљани у септембру 1926 г., када је то питање претежно интересовало правнике; а други пут је у овом погледу било заборава на ставље створено 6 јануара окупљена вера, да је изједначаје закона а с тим и доношење грађанског статута и питање најкраће времена, само је овог пута интересовање по овом питању захватило шире слојеве народне...

У нашој Држави постоје три типа законске форме склапања брака. Важност искључиво црквеног брака на територији Србије, Црне Горе, Босне и Херцеговине, Хрватске и Славоније; законска важност искључиво грађанског брака у Банату, Бачкој, Барањи, Мехуимурији и Прекоmurу и трети тип заступљен је у Црној Гори. Дамаскиј гле да сваки брак је законски брак и у законом одређеним изузетним случајевима грађански брак по нужди. Разлика између првог и трећег типа је у томе, што је код првог типа закон усвојио професионално право појединих вероисповести у погледу услова за склапање и развода; за други тип брака, унапред је напредност да испитивање истих професионалних судова, док код трећег типа закон не признаје поједина конфесиона права, ма да их нејте потпуно занемарују, одређујући искључиво грађанским судовима надлежност у брачним спорозима.

Она важност у погледу важности облика закључења брака, нарочито кад су у питању мешовити бракови, као и чињеница да католичка вероисповест не одобрава развод брака ни у ком случају, стварају неједнака права грађана једне и исте Државе који олеп у жељи за проширење својих права врше често постоје злоупотребе. Да би се онемогућило да овај, треба законом увести обавезу грађанског брака за све грађане без обзира на вероисповест, чиме поједине конфесије не би изгубиле ништа, а Држава и појединци би добили.

Добитак Државе био је у једнообразном правном поретку, који би представљао јединствено основу, као и у једнаком материјалном нагледу народног јединства.

Појединци би добили у једнакости својих грађанских права и у избегавању непотребног сукоба са својом религијом, својим духовним својством, јер би у већини случајева сваки од супружника остајао при својој вероисповести, било из убеђења, било из традиције.

И саме поједине конфесије не само да се не би ништа изгубиле, већ би и добиле у моралном престижу једној тиме, што би велика већина и без закона признавала да је брак заједнички грађански, по пропису закона, буде благословљен и Црквом појединих конфесија; а друго, што би се на овај начин и латентни антагонизам при закључењу мешовитих бракова између зајнтересованих конфесија изгубио. Овим би начином био отуран пут правом пријатељству између појединих конфесија, а нешто, често пута сумњиво, конвенционално толеранције.

Специјално интересовање жена, дајде је у питању грађански брак, показало се у ова два питања: да се неће

Нешто о жениним правима и привилегијама

Уредништво је под горњим насловом у броју од 1 маја пустило један чланак под З. А. у коме се на један оригиналан начин говори о правима и неким привилегијама жена у односу на мушкарце.

Сматрам да ће погодити итиму мисао жена чиновиња, ако још одлагама мисли у поменутом чланку и, поготову, са закључама ауторке чланка, неће сложити ни једна жена чиновиња, и да се оне од таквих закона неће ништа ништа ништа.

Добро је уредништво уредништво Женског Покрета, што се и оно, као представник алијансе жена, још у почетку чланка огрдило од онаког једностраног решавања, важног и дубоког питања жена наместница.

Ми, жене чиновиње, имамо о овом питању сасвим другачије мишљење мишљење колегињама из Цела, што не, из некоег личног егоизма, који нам колегињама даје руке и неправедно набацује, већ из слешта три основна разлога:

1. Што смо се ми удате чиновиње, прв свега, у колико је могуће брже образовале за те јавне позиве.
2. Што смо за то спремане и образоване утрошиле замашне суме своје иметке и з. што је неопорив разлог остајања у служби жена чиновиња недовољна оскрба чиновињичке породице једино могућем платом.

Док се код материјално не обебодити материјално породице, неопоривом наградом мужа чиновиња, нема нико моралног права да ставља своје veto на добру вољу жене чиновиње, да и она приложи свој скромни обол-лету стабилизирати и побољшати независног економског стања своје породице. Да је економско стање чиновињичке породице у маси врло лоше, што је свако, што је свако, да и то како у породици где је муж сам издржавалац њен, тако и у породици, где је и жена чиновиња, јер су овде — да се не, пресне — да „изобила“ казнили жену добром сумом неприяма разних приваљечности: дво, дневнице, старине, опрема и т. д. Зато се стара из Цела кардијалистички, што се оглушује о грубу стварност тешког одржавања оне породице у којој и жена привређује. Стога нам незаслужено пребаци неки лични егоизам и погрешно закључује, да смо ми удате чиновиње криве незапослености неуздате, као и да не се њихово стање материјално променило, ако би се нама удатима прикрпата услуга!

Слушала сам жалбе баш у учитељским редовима да се многи учитељи нерадо жеде учитељима баш ради постојећег данка за удају — смањивање дневница и друго — а колико би их тек одбило да ступају у брак са учитељима, када би им било забрањено даље удати своје деце. То је случај и са осталим женама, ниима, јер се оне већином улазу за незгодно материјално ситуирање људе. Таквих је у осталом и огромна већина у данашњем друштву.

Доктора, инжењера, богатих трговаца и разних инспектора је одевћ мало за већи део девојка чиновиња.

Питање незапослености неуздате чиновиња код нас још и не постоји,

увођењем грађанског брака замерици религија, и да ли грађански брак пружа бољу материјалну заштиту женаи уопште, а нарочито у случају развода. Међутим, баш код оних жена закључења брака пружа се могућности заинтересованом и од код мешовитих бракова свако остане у својој вери, не добијајући утисак да је то „брак по нужди“, нешто изузетно, нешто скоро за подневљање. Што се тиче боље материјалне заштите удате или разведене жене, она се не може ставити једнаком или другим обликом склапања брака, већ посебним нормама грађанског закона, које би регулисале то специјално питање у породичном праву.

бар не тако акутно, а она се може и одстранити радикалним лечењем. На пример реформисањем нашег школског проблема: путем отварања нових и средњих и разноврсних привредних и индустријских предузећа, рационалисањем привреде уопште.

Специјално да нагласим, да то питање не постоји за учитеље. Јер у нашој земљи — *зде само у једној и то најбогатијој области — Јодуванској — према зајничкој стајалишту досадаје близу 4000 деце, која и ако ушкљам, не дођу нишко школу, а да не говоримо о огромном броју таквих из свих 33 области. У нашој земљи — где у највећем броју случајева учитељи воде по 3—4 разреда са 50—60 љака — ту не може бити ни говора да удате учитељице одузимају службу неуздате, јер им места и посла има и сувајна за свако.*

У колико незапослене неуздате чиновиња постоји у другим земљама, то његово решење није тако једноставно, као што то мисли сеестра из Цела. Томе су други учитоци, које велики друштвање мишленице боље откривају и траже решење.

Збовања на Бугарску и Аустрију готово деценијско. Незапосленост интелектуалке неуздате постоји у Бугарској и даље и поред нецртача чиновиња. А ни у Аустрији нецртач за чиновиње ни најмање неће решити то питање.

Колико је неопозивно такво решавање овог деликатног питања, види се и по најразличајиј и највише откривачкој аргуменату за да питање које наводи сеестра из Цела, да би јој је у томе што би — како веде, напредни“ енглески парламентаристи, који су за циљаб „така слобода квалрија карактер мужу, јер би он саженим приходима олакшавао себи дужност издржавања породице.“ То је тражња назадних кругова.

Свако зна, па и сеестра из Цела заједно са енглеским парламентаристима да су приваљечности мужа чиновиња фиксиране и да у закон забрањује приватне зараде на другој страни.

Украјинање жениног потпомања у издржавању породице, нити даје нити спречава слободу мужу, која би га квалрија. Наше људско боје ја траже олемањивати бољим идејама и хуманим акцијама, а смањивањем плата за школах неволе породице, баш га може третирати од домаћег прага. Јер је породица више узрок беда, него задовољство.

Што се тиче појединости из поменутог чланка, да кажем још и ово. Не заслужује огромна већина учитељка пребивања „за многе грехове, многобројна одустава и пензионисања прв времена“, а још мање оно „траја да поживијају пријатно, да се заслужује ова пребивања, као сам то колегиња из Цела поручује. Најзад се ова пребивања надлежних и не односе на савесне и радене учитељице жене, каквих је данас највећи број, већ на један мали број и удате и неуздате, па и т.г. колега. Удате треба јасно словом закона спречити и строго примењивати, а шта неће бити.

Строга и праведна примена закона умеснија је и целодшикоја, него ма каква интервенција наших женских удружења. Али, у колико ове податке постоје, њих не треба уопштавати и да њих не треба применити на све чиновиње и говорити од ока, да само због тражења наших права уведене у нашу пистину егоизма.“

О неком личном егоизму жена чиновиња у овом деликатном питању, не може бити ни помена.

Нису најзад, ни културни народи високих америчких равнина забрањивали ствари над поједицима из онег државног правила, како се још „културни“ Швајцарци чудили. И једина и друга и она и још за друго био би потребан — за више народно уздицање — максимал рад не само малог броја појединца, већ свих скапа.

Пре би се могли чудити, што многи не раде никако или бар не довољно. Први жено и јесте у непрекиданом раду и то је једини остатак целине природе. Па и савесни рад чиновиња, ако не би радила своја позива, тражила би посла на другим пољима. А зашто је онити са оном поља рада, за који се најбоље и најдуже времена спремају? Нарочито зашто и оне, које је то данас један најбогатији начин побољшања свог независног породичног стања. То тим пољима са њиховим удаљавањем из службе не решава једно тако замашно друштво — државно — питање.

То би једна неуспешна палиатива за неуздате, а неправедна казна за удате чиновиње.

Баванштите. Анђелија Мишленић.

Огледног Удружења Наставница Интернационалног Професорског Федерацији о школовању женске деце код нас.

На први део питања, које је Интернационално Професорско Друштво поставило и које се односе на данашње стање средње школе код нас, дат је одговор према најновијим подацима из Министарства Просвете о стању у стању наших школа.

Што се тиче другог дела питања, питања будуће делатности у Удружење Наставница изразило своје специјално гледиште. На прво питање: који је најбољи тип средњошколског школовања, Удружење је одговорило да је најбоља мешовита школа од основне школе, кроз све гимназијске разреде и да у Универзитету, најбоља за духовно, физичко и потпуно развијање и упознавање деце. Удружење се позвало на одличне резултате наших многобројних мешовитих школа (75%), али је указало и на тенденцију у појединим крајевима наших за пројудење одвојеног школовања.

На питање: треба ли мењати програм у женским школама, Удружење је одговорило: да, али не треба мењати програ за познавање живота мушког детета, труба и женском, и обратно. Затим, у питању изостављања или скривања појединих предмета у женским средњим школама, Удружење је дало мишљење да је потребна уопште реформа програма и метода средњошколског настава. Даље, да је у таквом женским гимназијама (ако се одрже) природно да наставничко особље, нарочито васпитачице и директорице, буде женско. На питање: да ли би се у мешовитим гимназијама могао подесити програм и наставни метод према разлици између мушке и женске деце, Удружење је било за подједнако примењивање метода и васпитачких принаша. Удружење је противно одлањају женских предмета и женских дужности, којима би се код женске деце развијало осећање према породици и друштву, а код мужке деце убједило још више. И најзад, Удружење Наставница се сагласило да женској деци треба дати исти програм, исти васпитачки циљ и исти права за улазак на све више школе.

Северин

Феминистичке су избуле једно од својих великих вођа неморално радниче и генерално пријатељу. 28 марта умрла је у Београдској Септине у 74 година живота. Њено девојачко име је Каролина Реми. Рођена је у Паризу. У 15 година ступила је у брак који је био несрећан. Доцније се понова удала за научника д-р Гибарда који ју је разумео и који јој је помагао у њеном борбеном животу.

Њен политички и књижевни пријатељ и учитељ био је Jules Valtes, револуционар с којим се упознала у изгнанству. После Валтесове смрти она је уређивала лист који је он основао "Cra du peuple". Њено књижевно дело је велико и представља вредност од 50—60 књига. "Најголе војско" вели она за себе. Сардинска је у њој листовима (Gib, Blas, Matin, Journal, Volonté и т. д.) са својим чувеним чланцима. Најважнија је њена списана сарадња на листу "La fronde". Њене књиге "Црвене стране", "Белешке једне фрондерке", "Ка светлости" изазивају осећане лепоте, добре и правде.

Као апостол правде била је оубеђена феминисткиња. Са великом одлучношћу које је уносила у сва свој рад борила се за еманципацију жене, за право детета, против алкохолизма, свирепости и порнографије. Њен рад је карактерисан њеним речима: "Bien aimer, bien haïr" ("Јавко волети, јако мрзети") и "Узек говори ти истину" што никад није порекла.

Séverine је велики човек, велики синисагет, вођа свих који теже социјализму. Она је један пример новинара који поштено служи својим идејама. Она је пријатељица сиромашних и велики борац за заштитни потпућених.

Београд. Вера Кињенац.

Конкурс Удружења

Универзитетских Образованих Жена

Удружење Универзитетских Образованих Жена расписује конкурс за две научне радове:

1) Жена у нашем праву (обичајном праву, Душановом Законику и даљњем закону).

2) Наша жена као књижевник и уметник.

3) Наша жена као социјално-културни радник.

Најбољим радовима бие додељене награде од 200 дина. Рок пријаве радова је 31 децембар. У конкурс могу учествовати све универзитетски образоване жене, које живе у нашој држави.

Ширите „Женски Покрет“

Милица Јанковић:

Плави добровољци вали

Издание Удружења Наставника Средњих и Стручних школа. Београд, 1929. Стр. 158. Цена 15 дина.

При првом утиску наслов књиге изгледа мало необичан: зашто *добровољци вали*...? Али када се књига прочита, човек налази да је наслов срећно изабран, да би могао да обухвати скоро све приповетке. Овде нећете наћи никакве врло крупне проблеме, велике прагматичке или сувише дубоке радости; уопште, крајности нема, и цело причање даје утисак лачко, ведрине, свежине, те се личико таласну плавог, помало узнемиреног мора, питомог и добровољног. Приповедака има шест.

Прва описује наслов: *Плави добровољци вали*. Та је прва прича чита се са осмехом, без замора, и радопривлача човека. У њој је описан „естетски и културни пут“ по Далмацији једног „интересантног друштва образованих људи“. Са њим, факим, музором, са мало подсмеха у коме има

Лондонски састанак Интерн. Жен. Савеза

Један од првих Конгреса Савеза састао се пре тридесет година у Лондону. Неколико женских организација из различитих држава пријдружило се 1893 године. Сједињене Државе, Канада, Немачка, Шведска, Велика Британија, Данска, Холандска и неколико аустралијских држава. Тај Савез се доцније разvio тако да су данас под његовом заставом 42 државе. Још од оснивања на његовом челу била је љубавна председница Леди Абертен.

Састанак 1929 године није био као 1893 прави Конгрес; то су припремне седнице за главни састанак Н. Ж. К. с који ће бити идуче године у Бечу. Ипак су национални Савези послали велике делегације. Од 42 земље било је 36 националних жена заступљено. Осим тога Друштво Народа је послало као свога заступника своју жену Реју, а чинил су још национални Биро Рада Г-нју Маргу Муц. И ако седнице није имале јавни карактер, ипак је искористила прилика да се јавним манифестацијама различите врсте сресне пажња јавности на светску организацију жена и њене циљеве.

Састанак је отворен јавним скупом који је привукао много пажње тиме што је први министар Мг. Baldwin обсео не само своје присуство који су учествовали, већ и председница британског Савеза, вођа је први део скупа у ком је узео реч као први говорник први министар. Мг. Baldwin је изразио своје задовољство да Савез поспе 30 година опет долази у Лондон и привукао је нарочито извесне председнице који су у то време чиниле највиши, као заштита радница, пенсура филмова и заштита дене. После његовог говора био је низ поздравних говора.

Затим је Н. Ж. К. организовао вечеру 30 априла у 2 маја, јавне скупоке у Central Hall, West-Minster. Прво вече је имало врло различит програм. Проф. Patisch је изговорио из Ливерпула у овоморно је о потреби чувања природе која не треба ружити остацима, хартијама и рекламима. Ова је тема изабрана из разлога што је истовремено била у Лондону и једна интернационална конференција жена са села на који су 24 земље послале делегате; желели су да се види да ли се могу решити за Интернационални Женски Савез. После проф. Abercrombie урече је реч одлучно говорница пријатељница Кантактус која је упознала слушаоце са националном уметношћу у Румунији. На крају је проф. Zimpert, заступник директора Интернационалне Института за Интелектуалну Сарадњу у Паризу, говорио о раду тога Института подухватим да је сам фахат заједничког рада духовних људи у различитим земљама

много симпатије, неке госпођина Јанковић о флертовима, о малим заплетима, о ситним догађајима. Забележено је кад је сенка прелети некома преко лица. „Било је занимљиве компарације ојоравног света и друштва шведњених погледа кроз наочари, било је и флерта, али се професорски, на дистанци, као од врле плуце до катедаре...“ И цело причање тече до краја тако, у том лакوم току, што се може видети и из поднаслово: „Прича о господиној који је рекао да неће да путује, па путува“; „Прича о господиној која се неће да уда за сребрна дугмета.“ Цела прича је професорска, невинна, безазљубна, као плави добровољци вали“.

Госпођина Јанковић воли мале људе и они су главне личности у три приповетке: *Сидоан Стивенс, Бодан и Катје Маркха*. Она нам са љубављу износи колико има лепоте, моралне целиности, величине, пресме, пленетне фенологе, и нарочито, поезије у животу. То је у три, *Страна Сторја послушнице* у Министарству Инностранних Дела, где чиновнички кува кафе, и госпођина Јанковић нам прича историју његовог живота. То није

довоља да се створи једна исти и миробуљива атмосфера... Друго јавно вече под председништвом Др. Ајне Салопен и Берлина дајло је једну краћу говор са истом темом: препород посветок рата. Проф. Др. Elisabeth Altmann-Gothelstein из Манхајма говорила је о потреби заштите радница, нарочито са обзиром на чињеницу да је радницама као мајмама будућих генерација потребна нарочита заштита. Ова је тема међутим краћу говорила са истом темом: Енглеско, по примеру француског, земља, створила једна група жена која се — са становиштва равноравности оба пола — бори против сваке нарочите заштите жена. Mis Neville Rolfe обрадила је тему препорода са становишта етике и морала. Познати француски правник Мис Макс Ветонгов је говорио о значају на који се у доба препорода посветок рата жене биле у стању да утичу на законодавство. На крају је био један пафистички говор Мг Philip-A Kerr-а.

Главни рад састанка био је, као и увек, у комисијама и седницама Управе. Н. Ж. К. има сталих комисија за социјалне, штампа, закони и правни положаји жене.

Прво гласа, једнаки морал и против трговине белим роблем, народно здравље, деџа заштити, (које су имале заједничку седницу), васпитање и настава, и женски рад. Осим ових, извесних година створене су још нарочите комисије за уметност, литературу филмове и економска питања. Комисије припремају одлуке по питањима која улазе у њихову компетенцију. У права одлучује да ли се резолуције подносе Конгресу и да ли треба предузети никакв рад поводом решења комисија. Одлуке најзад прима Конгрес.

Предлози који потињу од управе о свакој од интернационалних структура. Тако је нарочито у овом случају предлозило Управи да се рок Конгреса који је био пет година смањи на три године што је једногласно примљено, јер се прилике тако брзо мењају да једно дело које се састаје сваких пет година не може нићи у склад са догађајима. Дефинитивно ће се по овом одлучити на Бечком Конгресу на ком има и да се изврши избор Управе и прелесидне комисија.

Било је, поред рада, неколико лепих пријема. Lady Aberdeen примила је делегате 30 априла у палата Lady Mount Belten „Brook House“ у чирим су се дивним просторијама скупили сви делегати, а нарочито позивани делегате у Lanscet House. Име владе дочекала је госте војвођиња Анча. Мало доцније је приређена једна представа у којој је показан у сликама развизат Н. Ж. К. из његовог малог почетка до данашње величине. На завршетку је енглески свесни приредио општајни банкет у Stetion-u.

Састанак је у свему био врло успешан, нарочито у раду и потврђивању међународних веза.

некако никакв обичан послужитељ: она има своју кулу, он је *газда* Стојан Стевић, и код њега у кући живи се богаташи, отмено. Сам газда Стојан је чудан човек, душа му је бојаста, слова су културна, а изостанак, и у исто време великог познаника, и уместа. Он се страшно оштра, изгледа зато што не може да заборава неку своју стрању, чулу људу из младости, али Туркињу Цариграђанку. Леу с друге стране тај старац леза уз гусле, и нежно воли, као своје дете, једнастогодошњу кћерку своју Рајку. За љубав мале одавних малцанца она наредом до издржид од њих. Та пуна љубав измичу старца и девојчице тајнаствену је узнемирава, словенска, сва душевна. Она је хришћанска, јер заштева од вољене личности морално усавршавање. Можда једна од првих, госпођина Јанковић изразила је овде, у личности Стојана Стевића, сложену и његову приреду на Срба, код којих хришћинство једно често иде упередо са источњачком чулношћу.

Приповетка нема јединства, зато што то у ствари није само историја газда Стојанова, већ је ту писца ис-

Посета 1-ђе Camille Drevet

Последних два месеца маја била је у Београду г-ђа Camille Drevet, делегат Интернационалне Лиге Жена за Мир и Слободу. Camille Drevet је једна од најистакнутијих вођица Лиге и њеном неморалној раду у њеној љубави према идеји, њеној топлоти, реалности, моћи увећана Лига има да захвали за многе своје успехе. Њена мисија је вођила чак у Кишу где је радила заједно са miss Ruyce на оближењу са женама далеког Истока.

Ове године је њена акција организована од Министарства уметности и делама радила у Бугарској, Пољској итд.

29 и 30 маја Camille Drevet имала је састанке са неколико наших феминисткиња у Женском Клубу. Лига је увек имала најближе пријатеље у феминистичким круговима међу којима је обично и стварана. Лига за сваког има 24 националне секције. Недавно је један одбор у нашој земљи већ приступио стварању секције у нашој земљи. Г-ђа Drevet је отишла са обећањем да ће се на томе продужити и да ће у врло кратком року бити основана и наша секција.

Camille Drevet је упутила нашим женама један апел који је завршио

овом речима: „Потребно је да жене у овој земљи могу се сестрама суседних земља радити на материјално и моралному разорушању, на васпитању у циљу мира, на оближењу народа. Свака жена наше Лиге мора бити по својој примеру и раду једна брватства. Свака мора освајати највише идеал човечанске солидарности и мира.“

Политика жена мора бити: учинити да се поштује живот, захтевати Правду и Мир, изабити рат и насиље из нашег човечанског друштва.

Девиза сваке жена мора бити: служити! Служити човечанству да се спасне рат, ослободити га насиља, изабити мир, и заједно са свима морају служити појединачно и свакога дана за идеју мира. Оне се морају и здружити да би могле служити.

Жене! Сједините се да спасете своју земљу и друге земље од рата! Сједините се да ваша земља буде радити рада за Мир и Слободу! Сједините се да душа ваше земље буде надахнута љубављу за све људе.

В. К.

О условима и благодетима мира*

У жељи за новом епохом мира и узайамне солидарности, народи диге свету уничили су гигантске напоре за последњих десет година за својим народим живот. Мир је данас идеал свих народа који су учествовали у свим грозоџама светског рата. Они знају да рат узледа културне, економске, политичке, социјалне, трговине, не рачунајући трозоте, губитке живота, и телесних и душев-

* Овој риковице је спреман за проширени рад, пошећен матери.

прича четири године из свог детињства. Има пуно других, споредних личности, има пуно догађаја који те свакојекне везе са газда Стојаном. Не може успомеице из детињства госпођина прича са поезијом и нежњом, једна је жена из Ланкетовог Д. Коперфила“. Изгледа чак да је Дикенс тако утицао на њу, да јој је помало преобразило у сећању њене личности. „Личности из „Давида Коперфила“, на пример, веома она на једном месту, тако су ми исти род као и људи из једне мале београдске куће, са којима сам провела четири године.“

У свему се пејзажи овог старог и поштног Београда, Београд са малим белим кућама, великим дворишним обрасим травом где се шире гранаи, стари људи и ораси. Имамо и један врло леп снежни пејзаж, шетња крог Београд кад пада први снег: „...Из малих улица у којима су електричне светиле ретке и ситне као звездане, уздицамо у Кишу Милковог улица коју је тада још нико знала кроћи, и надицамо на велике електричне лампе које светле као сунце. То је тада била новина и

них способности појединца. Колико је народа и држава које нису доживеле врхунац цивилизације, само зато што су дуго биле под туђом влашћу. Како је кога не било, било стана пре, а какво после другог устанка. Страх од рата и приреле за рат су један велики терет, велика тежакла данашњице, и сви народи желе да га збацие са својих леђа.

У последњем рату дрхтале су све европске земље од ратног ужаса, и на европским фронтима било је милиона војника и заробљеника и лешева.

И те гомиле лешева, те гомиле ратних инвалида, те потоци пролиеве крви, то су у исто време велике жртве светске несреће, и велика опомена за будуће генерације.

И све поколење има да испуни наредне и највећи задатак, а то је да рата више никад не буде. Ми треба да следајуо речима Исуса Христа, да закон насиља заменимо законом милосрђа и правде међу људима, а тражимо да се најпре у нама самим, па после у целој свету зачне мисао о миру.

И да се мисао о миру зачне још у души малога детета, и да се код њега васпитавамо кроз породицу, школу, и друштво развије љубав према његовој отаџбини.

Јена, као мати и васпитачица своје деце, може допринети много покрету за народни мир. Она ће најчешће ова поколења да у животу почетаства имају своју одређену улогу, да се народи узајамно допуњују и да су потребни једни другима.

У таквој љубави изнећенеу трагови мржње и тако ће се осветити најчвршћи темељ мира. Организовање мира је неопходни посао који свака културна изица треба да приима на себе. И самим тим организовани услови за мир, народи уживају могућност нових светских сукоба.

И у том организовању и стварању могућности за мир међу народима, а нарочито у васпитавању нових поколења која ће искрено волети своју народ, и своју отаџбину, у исто време схватити душу, потребе и велике друге народа и поштовањем њиховог самог постојања.

Горба за мир захтева много фантазије, много вере, много иницијативе и много, много моралног јуштва.

Круговица

Мирислава Огњановић,
ученица Женске Гимназије.

Ново време, нове методе

Доста дуго слушамо више истакну те, социјалне раднице како се туже, да се велики број редовних чланица њиховога друштва слабо интересује за општи, заједнички рад, сватрајкога смо довољно што плаћа редовни месечни улог. За истерично побољшање удружења то нешто значи, али за стварање тесне духовне и социјалне везе међу чланицама, као и за њихово умножавање, просвећивање и упућивање у друштвене послове, то не значи готово ништа.

По нашем мишљењу, многа наша удружења, остала су и сад, кад је живот из основа измењен, ако не са свим, преданим програмом, а оно са старим начином рада. Раније су људи ишли за идеом, данас идеје људима морамо наметати — то у пори, истрајно, смишљено. Прошла су она времена, кад се рад Удружења састојао искључиво у држању седница и других дискусија. Не са старим програмом, него са непосредан контакт са редовним чланицама, правим и будућим. Оне се морују тражити, пронаћи, довести, стално уводити, задржавати, никад изићи не испуштати.

Потребан је више, него икад, код нас „Господин Ормозо“. Нека нам је допуштено да, у кратком поздраву, дамо његов начин рада. Господин Ормозо дошао је на мисао да у једном најзабаченијем крају вароши Мексико, кварту где је био скуп

своју аваша, легао злочинаца, место нерсада, без неспроведности, да ту, дакле, отвори једну, радну школу. И сама просветна власт изицајала се, колико пријатно, толико и непријатно, да се она не поштује у својој суштини. Тек, дозвола је дата. И, Господин Ормозо појави се у кварту са кољима, пуњим књига. На свака врата редом куцао је и доконио по једну књигу за читање. Њега су му заупили врата испред носа, други су рекли да су неписмени, а трећи, из развољности, узеше књигу. Г. Ормозо напомену: је свима да ће идуће недеље опет доћи. Друга опет, мало измењено понашање. Они који су, прошле недеље, обдили књиго, сад су је примили, непрочитане књиге задржане су, с молбом до идуће недеље, прочитане вратене и новим замењене. Идуће недеље опет Г. Ормозо на вратама — сад је у молбу да поштеде сврати. Са задовољством виде он да неписменима читају писмени, али не рече ништа.

И тако, за неколико месеци, сваке недеље, очекује се посета чудновото човека. Људи, жене, добри и рђави читају, Ормозо гурва кољима, развјаје књиге, прима натраг, и .... Други му, једне недеље, њих не, колико не предложеши да отвори једну школу за њих, напуштене чланове друштва, и за њихову децу, да, ако би им то помогло, да буду боље судбине.

Штања и има више јединства: то је живот једнога сиромашног краваља, живот скроман и прост у својој једној, Богдан је мурадр; а његове мудрости.

— Ти си срећан човек, Богдане, рекох ја најзад.

— Ја се и не жалим.

— И не љутиш се ни на кога?

— Не љутиш се.

— И никад не поклеши никоме зло?

— Боже сачувај.

— И не ропшећ на Бога кад ти је рђаво?

— Не ропшем. Ја и сад кад чујем да неко гди Бога или ружно говори о њему, не знам шта би му радио.

Читам са великом пријатношћу зато, што госпоњица ула да прођути у нама симпатичу за свог јунака. Ми волимо то Богдана и он нас истерично радује. Игит, у овој личности, неки велики духовног достојанства, што у њему има љубави према Богу, према животу, чини величину и важност дубоко осећа, и најзад што је у њему дубоко и сигурно савешан појам правде.

Катице Мађарић, Дубровчанка, вије

Ако хоћемо, данас, да имамо стварно успеха као социјални радници, онда — објекатива, стварног разговора — и о нама, чланицама, аваша, матица — ми морамо имати мисао, али само у границама — узиммо то као споредно, а са кристално јасним идејом у глави, шта хоћемо, истинским болом у срцу за социјалну, материјалну и интелектуалну беду, потпуно и одређеним програмом, са књигама, брошурима, поуту Г. Ормоза, из краја у крај, из куће у кућу!

Друго, ми верујемо да ће се код нас радило, врло много и са вољом, кад би се нашем свету показале нове методе рада. Ми смо, у томе погледа, доста немарни према нашем народу: многе наше жене биле су на страни у издржавању и најчвршћим државама. О своме, раданом и друштвеном трошку, па су, после повратка, са врло малим изузетком, пренебрегле, баш најважнију ствар: да изнесу, да покажу, да предложе, да наметну, да извојују, не само у Београду, него свуда у нашој земљи, пером и живом речу, ношћу и нашој мисли. „Женски Покрет“ треба да има сталну рубрику: рад друштва у целој земљи. У тој рубрици изнећемо своју прикупљени материјал: „Кроз хуману интернационалу“.

А сад прелазимо на треће, и по нашем схватању, најважније, а код нас најчешће занемарено: стварање, формирање, одушевљење чланица удружења, из средње омладине, према циљевима удружења, и у удружење. Будућност удружења зависи исто онолико од младе, као и од старе генерације. Управо, са малим изузетком, како старији буду спремали млађе, такви ће им бити. Не један пут, у овоме чланку не мислимо опширно да говоримо по тој теми, жељимо тиме да подстагнемо, преко „Женског Покрета“, једну размену мисли о томе питању, управо о нама, јер смо окледали организацијама и регрутациоу младих жена за удружења. Овде ћемо за сад изнети само своју једну идеју, приведено већ у ишучају.

Г-ђа Мол Вач, сјајна поборница за отварање домаћинских школа и течајева у Франскују, рекла је, отприлике једном ову наци савош пролеће сви кроз касарне, служе војску, спремају се за одбрану отаџбине, али ће нам отаџбину бранити, кад рат настане, сејуби срт. Ми тражимо да наше све одбране, без разлике, прођу кроз домаћинске школе и кулесе, где ће се спремати за одбрану народа, да сејуби суду, дајемо, хити неко време, нешто кувања, лепогу једном речу јунак уредан и славан.

Одакле ћемо ми, првенствено узимати, те будуће наше женске војнике за одбрану нашег од болести, претолу симпатична као ови Србијанци. Кћи неке властелине, одрасла у селу, она докњи дознаје да се своје родно место, своје родно село, она са својим племеном смењно горди. Има две Кате, велике госпоњица Јанковић, — једна потомак аристократије, с којом се господаришале и којој се св тачна руга; и друга Кате, селанка и мученица која крши и одева и мазу ову прау Кате, госпоњицу претичицу властелину. Госпоњица Јанковић нам даје сјајан, успео, живописан и духовит портрет ове прве Кате, комичне, претеничне властелине, и са неколико шешто изабраних појединости оцртава и ону другу, јадну Кату. Кроз причу веће шале и веселост, која у основи садржи нежег тужног.

Познатица са Шанђићем је његово дирљиво виђење са песником у Мостару, тачорени према свому саву Шанђићу, итн. У овоме једном личности, уморан, скрхан и усамљен. Било би пуно лепог места за цитирање; ево једног: за нашег чељног, нежног, великог песника Шанђића вели она тако лепо, у духу и чак у ритму народних несама: умро је Шанђић, „Мостару је светлост потамнела“.

љавитине, мурдарука и нерационалне исхране, ако не од ученица Училишних Школа и студенција Универзитета.

Оне године, уз материјалну помоћ Подмлатка Ц. К., интелигентно разумевање Управитеља Женске Училишне Школе, Г. М. Марковића, добили смо да по десет ученица помечуће школе (III год.), долазе, недовољно пре полне у Женску Кулу, где ће се најпре научити кувању навој потребних, најобичнијих јела. Осим тога добиће уштва за комбинаване јеловника, мењене, отварање ћанких кућина, социјалн рад, хигијену исхране, рад у Подмлатку Ц. К. Раздаће им се књиге, брошуре, расписи у том правцу. Назад, доћи ће у контакт са целокупном Управом Женског Покрета, учицаће се са духом и правцем њиховога рада на народном просвећивању.

Разуме се, колико ће оне остати привезане за идеју Женског Покрета, зависне од такта, разумевања и умешности његових чланица.

За сад, то је само почетак, покушај оне идеје да развја, помаже, допунује и усавршава. Игитно је да би тако, постепено, цела женска Училишна Школа, све њих по десет, прошла кроз „Женски Покрет“, упознала се ближе са радом њених социјалних установа.

Жељели бисмо да чујемо и друге предлога у томе правцу.

Београд. Милева Петровић.

Женски павиљон на Свепољској изложби у Познанју

Иницијативу за посебни Женски павиљон на Свепољској изложби у Познанју је дало Пољско Удружење универзитетски образованих жена. Павиљон је саргарен према плану архитекта, г-ђе Пширопске. Носи број 44 и садржи преглед интелектуалног и обртничког рада Пољаница, те статичке датум, који ће изустројити позитиван успех еманципације жена у Пољској.

Изложба женског рада била је разделена на 10 делова:

1. дио: Интелектуални рад жена: докторске дисертације, дисертације, научна дела, статистика универзитетских студија Пољаница; право гласа, женске послонице.
2. дио: Рад жена у разним званицима.
3. дио: Социјални рад.
4. дио: Рад домаћина: велепосидина, средња господарства и селанкиња.
5. дио: Жене у индустрији.
6. дио: Организација домаћинских друштва, домаћинских установа и савеза. (Свесловенски Савез домаћинских удружења у пројекту).
7. дио: Уметнички женски рад: вез, иланије, уређење сеоских кућа.
8. дио: Физички одгој.

На Осирју је нека вртња дневника пишећогу. Госпоњица има врло богат унутрашњи живот, она је нежни песник, она душа је осећана у уметничко; она много воли људе, и она воли лепоту природе. Овде, она час слуша своју душу која ју лева десне, понекад сетне, понекад радосне, час посматра и ужива у лепотама природе, али у своме савремену, пошто је рођена за привољачице, не зборила да посматра људе, да нам их приказује онакве какви су и да нам црта жељне и интересанне типове, као одличан психолог. А све то заједно пројима жена тогља љубав.

Можда би ови последњи редови могли послужити да окарактеришу једну личност у светлости господње Јанковић. Немогуће је да је она морала претрпети утицај стрјанх књижевности, али као јак талант, све што је створила у ствари је оригинално, њено. Зато код ње ми осећамо себе, наш српски живот, Србију, те се давамо могу поновити оне Скерлиеве речи да је она сва Српкиња, Милана, наша Милана.

Београд. Вукосава Милојевић

9. Диц Пољакња у иностранству (емиграција).
10. Базар.

У сваком павилјону биће салон за одмор и кајана.

Веома је мало лепо и корисно кад би југословенске жене посетиле у што већем броју ово изложбу и поближе се упознале са културним и социјалним радом Пољакња. Најјезивитији начин путовања је у групама по 25 особа. Свакој влада даје за посет изложбе попут путнице на железницама и бесплатну визу.

Веће информације могу се добити на овој адреси: Мјесиче Кува-тенковске, Познан, улица Глоговска 42. Варшава. Др. Теодора Крајевска.

Брак и политика популације^{*)}

I. Узроци опадања рађања.

Веће манир бројања здравих и јаким потомцима у одређеном времену, т. ј. опадање проплетаног времена, односу са истовременом смртношћу индивидуа у доба, у којему се не предпоставља физиолошка смрт — угрожава прираст становништва неке земље, а тиме и egzистенцију дотичног народа.

Од најданијих до данашњих времена многи покушаји реалног закона о кретању становништва у смислу одржања народа и расе — али то старење није имало увек успеха.

Хисторија нам пружа довољно материјала за изучавање измируања народа и нестајања раса — и показује у свим тим случајевима извесне заједничке знамените особине. Један од најекстремнијих заједничких симптома, који се пријављују увек као увод у слабљење, дегенерисање и пропадање народа и расе јесте пропадање бракова — и то или у форми све ређег склапања брака, или у форми све чешће неуређене у браку, која доводи до неадекватне промишљаности (меланхолије). И један и други начин угрожавају egzистенцију народа, јер услед њих пада проценат natalитета т. ј. рађања — било намерно ограничавањем порођаја, било да ограничи број порођаја настале као последица нездравих сексуалних одношаја.

Како ли природни закони преплићу прираст здравих народа за вољу других, који истом почину да се развијају — није могуће сада третирати; постоји схватање да заједнице органских јединица подлежу истим законима, којима и индивидуе; у том случају закону самоодржања.

Кад појединци или органске јединице понављају самоодржање, не случајно на природан начин да дозвоље — они тај проблем решавају на начин мање или више корисан, одговарајући њиховом степену културе: до данашњег дана појединци га задовољавају ванбрачним одношајима, без даљих обавеза за последице — а народи наслијем мјерама за своје брачне одношење, а велики случајна освајачким ратовима са зором бљизањем суседних народа, са мало или без икаквог обзира на последице.

Кавки су били резултати таквих мјера, најбоље илустрира пропадање римског царства.

Велики губици људи услед ратова, нарочито губици мушкарца, способних за производњу новог народа, реалног блиског Рима забринули су државне факторе, одговорне за постојање и ширење римске власти, они су је били разолом, да је 445 године прије Хр. издата Lex Саније, по којој се форсирау бракови између плебејаца и патриција. Намјера је била јасна: што више бракова са што више дјете да се изравнају губици, да повећа бројање стања римског народа.

Социолози су сагласни данас у томе, да су ове мјере биле добре с политичког, али штетне са еугеничког т. ј. са становништва доброг и здравог наслеђивања. — Ова тврдња налази оправдање у даљем факту, што су старе римске фамилије са својим богатством и чистим свајачким о дукностима у животу — почеле увек све чешће мењати са хетеро-

геним елементима — пропрати, а настала раскош и необузда тежиња узрок била све више младине од одговорности и брига у браку. Све мјере — на и задња Lex Рорпа издата већ 9 година после Хр., која обавеза разне повластице људима, који се жене — нису успеле, да сачувају римски народ као расу. Све те мјере повезале су привремено број старења римског народа, али не отицало биолошки страни елементи, у колико су умножавали број освајачких јединица — носили су тежку опасност за egzистенцију римског народа.

Многобројни потомци насталио панмиксотици нису могли својим квантитетом одбрани етичке и биолошке принципоз здравог народног конституционалног услова — и Римљани, као и велика ведр њихова култура морала је подлећи напад једне нове идеологије, коју су носили људи биолошки чистији, ради тога отпорнији и јачи. Противан примјер показују нам до данашњих дана Кина и Јапун. У последњим њиховим савременим фамилија налазимо у историји прироста 3000 година. Кинези и Јапунци покуравају се нарочито једном свом друштвеном и религиозном закону, који је поред тога и опште природни закон: да оставе бар једног потомка као способног носиоца и усавршаваоца стечених добара.

Зато ретко који Кинез или Јапунци остају несређених, ретко који се својим странкама и онима, који не мају потпуно адолтурирајте своје врсте са прије споменутом намјером.

На жалост немам статистичких података о демографији, т. ј. о кретању становништва Кине и Јапана. Али ми знамо једно: Кинези и Јапунци одржали су се као прилично чисте расе, са одређеном културом. Кинези не мају потпуно адолтурирајте своје врсте са прије споменутом намјером. На жалост немам статистичких података о демографији, т. ј. о кретању становништва Кине и Јапана. Али ми знамо једно: Кинези и Јапунци одржали су се као прилично чисте расе, са одређеном културом. Кинези не мају потпуно адолтурирајте своје врсте са прије споменутом намјером. На жалост немам статистичких података о демографији, т. ј. о кретању становништва Кине и Јапана. Али ми знамо једно: Кинези и Јапунци одржали су се као прилично чисте расе, са одређеном културом. Кинези не мају потпуно адолтурирајте своје врсте са прије споменутом намјером.

Осим Кинеза и Јапанаца пружају нам сличан примјер у нашој непосредној бљизини Јевреји. Распијани по читавом свијету, подвргнути разним утицајима они су — показујући романтичне и психичке знакове асимилације — ипак се одржали на целом свијету као једна организација. Њихови као раса. Разлог је томе по неколико ауторима њихов високи natalitet, који опет услед смишљеног одбирања са обзиром на чистоту расе при склапању бракова, услед безразерске, него реалне заштите брака — налази на добар терен у смислу његовања јаким јединица. Томе треба додати један организациони чинилац, какав се налази у потпуној чужди, која карактеристично читау психологију јеврејске расе.

Из ових неколико примјера може се видети куда вођа јединица политика популације т. ј. она, којој је циљ само умножавање народа — а куда она, која се преврнесто брине о томе, да створи здраве услове за живљење њеног народа.

Од краја XIX стољења све европске културне државе — са малом изјекцијом почеле су показивати стално назадовање у склапању бракова и с тим у вези опадање порођаја и могућности правилног његовања потомства. — Овај факт још није значајно пропадање европских народа, илустрирајући да је створило, падањем њихом дјетом, па је изјесни стања само ма мали, али силнији прираст становништва.

Али је свијетски рат ово стање погоршао. У Њемачкој и. пр. склапање је прије рата — односи се на данашњу величину територија — го-

дишње 460.000 бракова. 1915 пао је тај број на скоро половину: склопљено је око 200.000 свако 250.000 бракова. Према изјави демографског завода 1913 и 1914 — могло се је даље четири године т. ј. до 1919. очекивати 2,350.000 бракова; стварно их је склопљено само 1,530.000 — то је такав губитак, као да 1 и 3/4 године уопште није склопљено бракова. Сличне резултате показују и остале европске државе. На примјер, у Француској склопљено је годишње бракова: у Италији 5; у Белгији 2,5; у Француској 2,5. — Истовремено је склопао бракова у незарађеним државама на 1000 становника: у Швајцарској 7, у Шведској 6, у Норвешкој 7, у Данској 7.

Смањивање бракова имало је за последицу и смањивање порођаја. — У Француској у којој се падање natalитета почело примјечивати већ из револуције — досега је опасне цифре за време свијетског рата. У Њемачкој, у којој опажемо ту исту појаву од године 1901 рођено је за време рата 3,200.000 њего, него да су остале нормалне прилике.

У свему, у земљама, која су претрпјели свијетски рат па је natalitet од 1901 до 1926 за 11%, а онима, којима ратовање заостава.

Кад се узму у обзир велики губици људи у рату — и кад се види, да и из рата у скоро свим европским земљама проценат natalитета стално пада — разумљиво је, да су мање више све европске земље почеле размислити о томе, како да се сачувају ти губици, да би се уклонила опасност пропађања европских народа.

II. Мјере против опадања рађања

Од модерних европских држава до сада је најенергичније мјере подузима Француска, да повиси број порођаја, како би осигурала што већи прираст становништва и тиме своју националну egzистенцију. Од Лои Роусел крајем XIX вјека, који је инауспјешно покушао да изврши, и преко Лои Пант Страсса из почетка XX вјека — до новчаног данака фамилијама са много дјеце у данашњим данима — све те мјере бар за сада нису показале никаквог обротног успеха у погледу нарочитог броја порођаја становништва. Али с друге стране ипак да су од француске револуције до сада прилике мјера за заштитију браку, као најповољније ердине за одгој нових и здравих пољмања — и специјална мјера за заштиту мајки и дјете имале за резултат не многобројне, али јаке индивидуе, који су умјеле носити и усавршавати нарочита обележја своје расе и своје културе.

Да је стално опадање порођаја у свим културним државама с обзиром на велики број њихових пољмања, постојала актуелна тема за одговорне факторе доказује конгрес за испитивање кретања популације цијелог свијета, који се одржао у јесени 1927 године у Женеви и на којем су учествовали најистакнутији представници биологије и социологије свих земаља Европе (Енселман, Еванс, Гроу-Јанг, Гинт, Елкс, Халдан, Салмс, Навелс Еллис, Халдан, Веллс и др. и неколико жене — представница женских организација — из Америке, Аустралије, Индије и Скандинавије (Marg. Sanger i Miss Mabel Buer). Резултат тога конгреса је образовале сталне интернационалне комисије, којој је сврха испитивати проблем популације.

Професор анатомије у Бечу Tandlet постојећи сагласно са социолошким разлозима је у свом малом али врло добром делу „Bevölkerungspolitik u. Ehe“ — политику популације у три групе. 1. Од првих њених познатих манифестација у историји до данас појављују се *милитаристичка Пољска* популације са циљем, да повећа број освајачких јединица. 2) *Економска* популација, која је *меркантилистичка* политика популације, којој је циљ, да појединице снаге и повећа производњу. Две прве групе показале су досада мало и слабих резултата, јер су биле једностране и имале су за циљ само квантитативно повећање

народа, без обзира да ли ће та умножавања користити с обзиром на његов квалитет — и да ли ће бити корисна за обзиром на социјалне прилике. 3) Тек у најновије доба појављује се *социјална Пољска* популације, која у себи садржи све постојале квалитетне политике популације. Она сматра квалитет једнако одсудан за egzистенцију народа као његов квантитет.

Према Штме, можемо рећи да је *Правна Пољска* популације она, која има за циљ да социјалне потребе да постане дужност испитивати могућност за свјесно усавршавање својог потомства, а тиме свог народа и цијелог човјечанства.

Социјална, управо квалитативна треба да буде свака политика популације — а људима са довољно развијеном социјалном свјешћу треба да постане дужност испитивати могућност за свјесно усавршавање својог потомства, а тиме свог народа и цијелог човјечанства.

Поставља се питање, којим начином у којој форми могу да се применују принципи те квантитативне политике популације — који се све више приближују онајмањима природне селекције. Дозвољава тако да опште биолошких факата ми морамо констатирати да је ланас као у прошлости тако и у будућности *брак јединица* и *јединица форма* у којима се може вршити практички квантитативна политика популације.

— Наставиће се —
Сарајево Др. Маши Јанковић

Један велики напредак у домаћинству

„Женски Покрет“ је у 6р. 9 од 1 маја т. г. навео један став Ана-тола Франса односно женске лепоте. Он вели: „Жена је најлешје бојке створење, али у људи криви што ни допире постане обична, јер она своју лепоту у кухињи заједно са јелима скрива и крије.“

Ми нећемо овде прегрести, да ли је тај став потпуно тачан, али покушаћемо да докажемо да кухиња може бити тако подешена, да се женина лепота не искува и не испече у њој.

Удобност, разумност (рационалност) и штедња, тек се код нас почину да иде у кухињу. До скоро се кувао и печко на отвореном огњишту, допире се почело са увођењем штедњак позистати уштела на дрвима, и на томе се остало.

Позната је ствар, као је ланас не-сносно у кухињи, јер се само један оде топлоте искористиша за кување

и печење, а највећи део од кроз димњаке одише се на само загађевање кухиње.

Тај примитивни начин кувања је одавно одбачен у цијело свијету. Тамо се и по сеима искористиша гас (плин) т. зв. светелии или боље рећи загрени гас за кување и печење у кухињи. Поред тога плин се купује у торним или ципелима употребу, јер се за неколико минута веома добро загреје; у крајинама са благом климом и за мање просторе употребаља се плин и за загривање пећи и друге техничке циљеве и т. д.

Која су преимунства гасу над штедњаком?

Прво, отпада брига и напор за набављање, смештање и припремање гаса; само се једна славина одврене да гас одише у кухињу. Друго, нема потребе за потпаљивањем и распаљивањем ватре, и губење времена у мучењу оног тога. Треће, ватра се може регулисати по жељи, те не треба непрестано гледати у ложац или шерпу, већ се може обављати други посао за то време, и тако се постигава велика уштеда у торним или ципелима употребу. Гас се лети не загрева, те се он што у кухињи раде, не морају знојити. Знојење натерује на пиће, па се често не пије вода већ алкохолна пића, што доводи до хроничног алкохолизма, који није тако редак код кувава и куварница.

^{*)} Преводила одржано на „Народном Универзитету“ у Сарајеву.

